

- ход І. С., Кармазін Ю. А. та ін.; за заг. ред. Є. Л. Стрельцова. – Х.: Одиссей, 2009. – 496 с.
5. Дудоров О. О. Кримінальне право: навчальний посібник / О. О. Дудоров, М. І. Хавронюк; за заг. ред. М. І. Хавронюка. – К.: Ваіте, 2014. – 944 с.
6. Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. – 2-ге вид. – К.: «ВД «Дакор», 2013. – 786 с.
7. Смелянов В. П. Проблеми кримінально-правової протидії тероризму згідно з Кримінальним кодексом України / В. П. Смелянов // Питання боротьби зі злочинністю. – 2006. – Вип. 12. – С. 87–103.
8. Дудоров О. О. Злочини проти громадської безпеки, безпеки виробництва, безпеки руху та експлуатації транспорту: особливості кваліфікації / О. О. Дудоров, Д. О. Калмиков // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2014. – № 1 (2). – С. 176–189.
9. Правова доктрина України: у 5 т. – Х.: Право, – Т. 5: Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблемати шляхи розвитку / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. С. Батиргареева та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова. – 1240 с.

Фуріна Анастасія Ігорівна

студентка юридичного факультету ДДУВС

Науковий керівник –

завідувач кафедри кримінально-правових

дисциплін, к.ю.н., доц. **Орел Ю.В.**

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «УХИЛЕННЯ» В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Українське законодавство передбачає кримінальну та адміністративну відповідальність за порушення закону. Кримінальна дійсність завжди характеризувалася спритністю злочинців, безліччю і своєрідністю вживаних ними способів суспільно небезпечної поведінки. При цьому в ході еволюції деякі способи стають найбільш затребуваними. До їх числа і входить ухилення. Так суспільні відносини, що регламентуються кримінально-правовими нормами, передбачають відповідальність за ухилення.

На сьогодні термін «ухилення», який відображає одну з об'єктивних ознак складу злочину, міститься у статтях 157, 164, 165, 212, 212¹, 237, 335, 336, 336¹, 337, 389, 390, 395, 408, 409 Кримінального кодексу України (далі – КК України).

Оскільки, кримінальне законодавство не надає визначення поняття «ухилення», а передбачає його лише як спосіб вчинення того чи іншого діяння, забороненого відповідними кримінально-правовими нормами, вважаємо за необхідне розглянути етимологію цього поняття. Так, в академічному тлумачному словнику української мови «ухилитися» означає «не брати участі у чомусь, не робити чогось, уникати» [1, с. 527]. Словник української мови дає таке визначення поняттю «ухилення» – відступ від головного, правильного, прийнятого, порушення чогось; відхилення [2, с. 526]. Схоже тлумачення ми знаходимо у Великому тлумачному словнику сучасної української мови – відступати, відхилятися, відскакувати тощо назад чи вбік від когось, чого-

небудь; намагатися не робити чого-небудь, не брати участі в чомусь, відсторонятися від чогось; уникати [3, с. 1522].

Аналіз вищезазначених злочинів показав, що ухилення може полягати у змішаній формі, тобто здійснюватись як шляхом дії, так і бездіяльності. При цьому деякі способи ухилення можна розглядати як змішану бездіяльність.

Так, об'єктивна сторона злочину, передбачена ст.390 КК України, відповідальність за ухилення від покарання у виді обмеження волі та позбавлення волі проявляється у таких формах: 1) самовільне залишення місця обмеження волі; 2) злісне ухилення від робіт особою, засудженою до обмеження волі; 3) систематичне порушення громадського порядку особою, засудженою до обмеження волі; 4) систематичне порушення встановлених правил проживання особою, засудженою до обмеження волі (ч.1 ст.390 КК); 5) неповернення до місця відбування покарання особи, засудженої до обмеження волі, якій було дозволено короткостроковий виїзд, після закінчення строку виїзду (ч 2 ст. 390 КК); 6) неповернення до місця відбування покарання особи, засудженої до позбавлення волі, якій було дозволено короткостроковий виїзд, після закінчення строку виїзду (ч. 3 ст. 390 КК). Отже, залежно від форми прояву, цей злочин може бути вчинено як шляхом активних дій, так і шляхом бездіяльності [4, с. 204].

До діянь, які вчиняються у формі дії, можуть бути зараховані: самовільне залишення місця обмеження волі; злісне ухилення від робіт особою, засудженою до обмеження волі; систематичне порушення громадського порядку особою, засудженою до обмеження волі; систематичне порушення встановлених правил проживання особою, засудженою до обмеження волі (ч.1 ст.390 КК). Інші діяння, передбачені ст. 390 КК України, а саме неповернення до місця відбування покарання особи, засудженої до обмеження волі, якій було дозволено короткостроковий виїзд, після закінчення строку виїзду (ч. 2 ст. 390 КК); неповернення до місця відбування покарання особи, засудженої до позбавлення волі, якій було дозволено короткостроковий виїзд, після закінчення строку виїзду (ч. 3 ст. 390 КК) вчиняються шляхом бездіяльності.

При цьому питання про вчинення злочину, передбаченого ст. 390 КК України, вирішується неоднозначно. Одні дослідники цієї проблеми говорять про те, що аналізований злочин вчиняється лише у формі бездіяльності, інші – як у формі бездіяльності, так і у формі дії [5, с. 17–20; 6, с. 112; 7, с. 72].

Цікавою є точка зору у О. М. Сокурєнка про можливість вчинення цього злочину шляхом змішаної бездіяльності, під якою у кримінальному праві розуміють поєднання активної (дії) і пасивної (бездіяльності) поведінки, коли активні дії виступають як обставини (спосіб), що забезпечує здійснення бездіяльності [8, с. 64].

Однак, на думку Ю. В. Орла в цьому випадку слід говорити все ж таки про бездіяльність як кінцевий результат діяння особи [4, с. 204].

Проаналізувавши склади злочинів і визначивши форми вчинення ухилення, ми можемо зазначити, що злочинів, де ухилення проявляється у формі

чистої дії та бездіяльності, ми не виявили.

Отже, підсумовуючи, можна сказати, що ухилення дозволяє відобразити різний ступінь суспільної небезпеки посягань, враховуючи специфічні ознаки відповідних складів злочинів, характерних для кожного із них, та кваліфікуючі ознаки саме цих складів. Для досягнення цілей покарання, підвищення його ролі як засобу протидії ухиленню від відбування покарання, необхідне чітке і логічно послідовне кримінально-правове регламентування, що забезпечує реальну можливість реалізації вимоги невідворотності відповідальності і покарання.

1. Словник української мови: в 11 тт. / – / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. – 412 с. – 12 с.

2. Сучасний тлумачний словник української мови : 100 000 слів / за заг. ред. В. В. Дубічинського. – Х. : ВД «Школа», 2008. – 1008 с. – Режим доступу : [http:// sum.in.ua / s / ukhylennja](http://sum.in.ua/s/ukhylennja).

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) : текст / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005 – 1728 с.

4. Орел Ю. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти нормальної діяльності органів і установ пенітенціарної служби України : монографія / Ю. В. Орел. – Харків : ТОВ «В справі», 2016. – 416 с.

5. Сауляк В. К. Уголовная ответственность за уклонение от отбывания наказания в виде лишения свободы (ст.1831 УК УССР) : лекция / В. К. Сауляк. – К. : НИ и РИО Киевской высшей школы МВД СССР им. Ф. Э. Дзержинского, 1980. – 32 с.

6. Тепляшин П. В. Уголовная ответственность за уклонение от отбывания лишения свободы : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Тепляшин Павел Владимирович. – Красноярск, 2002. – 227 с.

7. Чучаев А. И. Преступления против правосудия: Научно- практический комментарий / А. И. Чучаев. – Ульяновск : Дом печати, 1997. – 80 с.

8. Сокуренок О. М. Кримінальна відповідальність за ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі : дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.08 / Олександр Михайлович Сокуренок. – Запоріжжя, 2010. – 234 с.

Хотлубей Микола Михайлович
слухач магістратури факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування ДДУВС

Науковий керівник –
доцент кафедри кримінального
процесу, к.ю.н. **Рогальська В.В**

ЗДІЙСНЕННЯ ПРИМУСОВОГО ВІДБРАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ЗРАЗКІВ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ

Частина 3 статті 245 Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК України) передбачає, що відбирання біологічних зразків у особи здійснюється за правилами, передбаченими ст. 241 КПК України. У разі від-